

מקורות לעיון במס' כתובות: פרק הכותב

דף יז

מ. זילברמן

שבט תשע"ה

(פג.) **עוד בירושת הבעל והסכם קדם נישואין**. מבורר מסוגין דסילוק מנחלת אשתו לא מהני למ"ד ירושת הבעל דאורי' או אפי' דרבנן אם חכמים עשו חיזוק לדבריהם. אך בכתב לה ועודה ארוסה מהני. דעת הרי"ף (מב.) דלא קי"ל כרשב"ג דס"ל דלא מהני סילוק דהוי מתנה ע"מ שכתוב בתורה כיון דאנן קי"ל כר' יהודה דבדבר שבממון תנאו קיים. וכתב הר"ן שם דשיטת ר"ח דאף דתנאי בדבר שבממון קיים מ"מ לא מהני סילוק "שלאחר מיתתה הוא יורשה וכיון שאין הדבר ברשותו אינו יכול לסלק עצמו מירושתה". וכתב הר"ן דלהלכה לא קי"ל כר"ח כיון דרק מהני סילוק מן האירוסין ד"כיון שעכשיו אינו ראוי ליורשה יכול לסלק עצמו מנכסיה ולכנסה על תנאי שלא יירשנה".

ופסק הרמב"ם (פי"ב אישות ה"ט), "התנת עמו אחר שנשאה שלא יירשנה תנאה בטל ואע"פ שירושת הבעל מדברי סופרים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה וכל תנאי שבירושה בטל אע"פ שהוא ממון שנ' בה לחקת משפט". אך בעודה ארוסה פסק (פכ"ג ה"ה – ה"ו), "התנה עמה שלא יירשנה הרי זה לא יירשנה אבל אוכל פירות בחייה וכן אם התנה עמה שיירש מקצת נכסיה וכן אם התנה עמה שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסין לבית אביה הכל קיים. בד"א בשהתנה עמה קודם שתנשא שהנחלה הבאה לו לאדם שלא ממשפחתו מתנה עליה שלא יירשנה קודם שתהא ראויה לו אבל אם התנה עמה אחר שנישאת תנאו בטל ויירשנה כמו שביארנו". ויש להעיר שטעם חוקת משפט של הרמב"ם בהקשר זה מחודש להסביר למה לא מהני סילוק. ועמד על זה ההפלאה (קו"א סי' ס"ט סק"ז) והאבנ"מ (סי' צ"ב ס"ק ט"ו). וכוונתו של הרמב"ם דלא חשיב כתנאי שבממון גרידא. ועי' בשו"ת הרמב"ם פאר הדור (סי' ה') שהרחיב על טעם חוקת משפט בהקשר זה. [ועי' בתוס' רי"ד בריש פירקין דתלה סילוק על אי ירושת הבעל דאורי' אך לרוב הראשונים נראה שאינו תלוי על אי ירושת הבעל דאורי' או דרבנן].

היות וקי"ל דרק מהני סילוק בעודה ארוסה העיר הש"ך (חו"מ סי' ס"ו ס"ק קל"ד) דכיון דאנחנו עושים אירוסין ונישואין אין מקום לסילוק לחול. וזה נוגע לחתימת הסכם קדם נישואין שבו הבעל מתנה שלא יירש את אשתו. ועי' בספר משנת הכתובה (ח"א פכ"ה ס"ק ל"ז-ל"ט) ומאמרו של הרב יונה ריס (קובץ קול צבי כרך י"ב החל מעמ' ל"ה) סיכום דברי האחרונים שהציעו איך אפשר להתחייב בהסכם קדם נישואין כזה באופן המועיל.

(פו.) **נזקי קטן**. איתא בגמ' הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי, ע"כ. ופירש"י, "שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי". אך בב"ק (צח:) פ"י בע"א, "ששרף שטר חבירו בילדותו". ועי' בהג"א (ב"ק פ"ח סי' ט) שהביא מהאו"ז דקטן שהזיק חייב לשלם כשיגדיל וכתב שכן פירש"י.

ועי' בשו"ת הב"ח (סי' ס"ב) שפירש דאפשר דכוונת ילדותו ברש"י היינו קטנותו, ורצה רפרם לכופו במכת מרדות כדי לא יהיה רגיל להזיק, אלא כיון שרב אשי לא רצה לסבול את המכות הי' משלם. ומזה הבין רש"י דאיירי בקטן, דהוקשה לו דמשמע דבלא כפי' לא הי' משלם, ואילו הי' גדול הי' חייב לשלם מ"מ. ועוד הציע הב"ח דזה המקור לדברי הרמב"ם (פ"א גניבה ה"י), "ראוי לבית דין להכות את הקטנים על הגנבה כפי כח הקטן כדי שלא יהיו רגילין בה וכן אם הזיקו שאר נזקין". ועי' במ"מ שם דלא ברור מה מקורו.

בספר התרומה (שער ל"ו ח"ב) כתב שקטן שהזיק פטור אף לכשיגדיל, דלא קתני במשנה ב"ק אלא שעבד ואשה חייבים לאחר זמן. ועל דרך זה פירש הגדולי תרומה שם בדעת רש"י דילדותו אין פירושו בקטנותו אלא בצעירתו, אבל הי' כבר גדול. וכן פסק הרמב"ם (פ"ד חובל ומזיק ה"כ) שקטן שהזיק פטור אף לאחר שיגדיל. וכן פסק בשו"ע (חו"מ סי' תכ"ד ס"ח). ועי' ברמ"א (או"ח סי' שמ"ג ס"א) שפסק, "וקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו אע"פ שא"צ תשובה כשיגדל מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין". ועי' בט"ז שם (סק"ב).

עיקר תוס' פרק הכותב

- (פג.) ואין לי, קנו מידו
- (פג:) בוצינא, מיתה, פירי פירות, הו"א, וקסבר
- (פד.) ורב, משום, לכתובת אשה (שניהם)
- (פד:) ולר"ע, והוא, את תופס, ואמר
- (פה.) אית לך, מרענא
- (פה:) חזא, ועוד, שודא, המוכר
- (פו.) תיזיל, לבעל חוב, לאשה, אמר, פריעת בע"ח
- (פו:) אדרבה, האומר, ר"א
- (פז.) לכרגא, מנכסי
- (פז:) ואלו, אבל, או, ועוד
- (פח.) מייתי, ורבא
- (פח:) הוציאה
- (פט.) במקום, גט, מיגו
- (פט:) יכול, מתה